

سلام بر حیدربابا (حیدر بابایه سلام)

سروده استاد شهریار

Resource : http://www.jolfar.net/Heydar_Baba.htm

<http://Best4u.tk>

حیدربابا نام کوهی در زادگاه استاد محمد حسین بهجتی تبریزی ملقب به شهریار است . منظومه « حیدربابایه سلام » نخستین بار در سال 1332 منتشر شد و از آن زمان تا کنون به زبانهای مختلفی ترجمه شده است . لیکن ترجمه بی بدیل آن به شعر منظوم فارسی توسط دکتر بهروز ثروتیان شاهکاری ماندگار است . مترجم در توضیح هدف خود از انجام این کار بسیار دشوار می گوید : « زیبایی یک شعر در وزن و آهنگ کلمات همنشین در یک بیت و هماهنگی آواها از نظر نرمی و درشتی و حتی برداشت و فروداشت حرکات نهاده شده که ذوق و استعداد هنرمند آنها را به هم دوخته ، است تا خواست دل او را به صورتی مؤثر و دل انگیز بیان کند . از همین روست که هر گونه تغییر در صورت شعر زیبایی و دلربایی آن را پریشان می سازد بی آنکه شاید به شکل خیالی یا معنی آن لطمه ای یزند . » با این حال مترجم معتقد است که هیچ ترجمه ای قادر به انتقال کامل بار احساسی و معنوی موجود در این اثر نیست .

منتقدان در توجیه ترجمه زیبای ایشان این مثل فرانسوی را متذکر شده اند که : ترجمه به زن می ماند اگر وفادار باشد زیبا نیست و اگر زیبا باشد وفادار نیست.

حیدربابا سندی زنده است ، و پرده ای رنگین و برجسته از زندگی در روستا را نشان می دهد . مضمون اغلب بندهای آن شایسته ترسیم و نقاشی است . زیرا از طبیعت جاندار سرچشمه می گیرد . قلب پاک و انسان دوست شهریار

بر صحنه ها نور می ریزد و خوانندگان شعرش را به گذشت های دور می برد ، نیمی از این منظومه نامنامه و یادواره است که شاعر در آن از خویشان و آشنایان و مردم زادگاه خود و حتی چشمه ها و زمینها و صخره های اطراف خشکتاب نام می برد و هر یک را در شعر خود جاودانگی می بخشد .

حیدربابایا سلام

(1)

حیدربابا ، ایلدیریملار شاخاندا
سئلر ، سولار ، شاققیدییوب آخاندا
قیزلار اوئا صف باغلییوب باخاندا
سلام اولسون شوکتوزه ، ائلوزه !
منیم دا بیر آدیم گلکسین دیلوزه

(2)

حیدربابا ، کهلیک لرون اوچاندا
کول دییینن دوشان قالخوب ، قاچاندا
باخچالارون چیچکلنوب ، آچاندا
بیزدن ده بیر مؤمکون اولسا یاد ائله
آچیلیمان اورکلری شاد ائله

(3)

بایرام یئلی چارداخلاری بیخاندا
نوروز گوئی ، قارچیچکی ، چیخاندا
آغ بولوتلار کؤینکلرین سیخاندا
بیزدن ده بیر یاد ائلییه ن ساغ اولسون
دردلریمیز قوی دیکلسین ، داغ اولسون

(4)

حیدربابا ، گوئن دالووی داغلا سین !
اوزون گوئسون ، بولاخلارون آغلا سین !

سلام بر حیدر بابا

(1)

حیدربابا چو ابر شخَد ، غُرَد آسمان
سیلابهای تُند و خروشان شود روان
صف بسته دختران به تماشایش آن زمان
بر شوکت و تبار تو بادا سلام من
گاهی رَوَد مگر به زبان تو نام من

(2)

حیدربابا چو کبکِ تو پَرَد ز روی خاک
خرگوش زیر بوته گریزد هراسناک
باغت به گل نشسته و گل کرده جامه چاک
ممکن اگر شود ز من خسته یاد کن
دلهای غم گرفته ، بدان یاد شاد کن

(3)

چون چارتاق را فکند باد نوبهار
نوروزگلی و قارچیچگی گردد آشکار
بفشارد ابر پیرهن خود به مرغزار
از ما هر آنکه یاد کند بی گزند باد
گو : درد ما چو کوه بزرگ و بلند باد

(4)

حیدربابا چو داغ کند پشت آفتاب
رخسار تو بخندد و جوشد ز چشمه آب

اوشاخلارون بیر دسته گؤل باغلا سین !

یئل گلنده ، وئر گتیر سین بویانا

بلکه منیم یاتمیش بختیم اوْیانا

(5)

حیدربابا ، سنون اوزون آغ اولسون !

دورت بیر یانون بولاغ اولسون باغ اولسون !

بیزدن سورا سنون باشون ساغ اولسون !

دوْتیا قضاو-قدر ، اولوم-ایتیمدی

دوْتیا بویی اوغولسوزدی ، یتیمدی

(6)

حیدربابا ، یولوم سنن کج اولدی

عومروم کنچدی ، گلمه دیم ، گنج اولدی

هنچ بیلمه دیم گوزلرون ننج اولدی

بیلمزیدیم دؤنگه لر وار ، دؤنوم وار

ایتگین لیک وار ، آیریلیق وار ، اولوم وار

(7)

حیدربابا ، ایگیت امک ایتیرمز

عومور کنچر ، افسوس بره بیتیرمز

نامرد اولان عومری باشا یتیرمز

بیزد ، واللای ، اونوتماریق سیزلری

گورنمسک حلال ائدون بیزلری

(8)

حیدربابا ، میراژدر سسلنده

کند ایچینه سسدن - کؤیدن دوشنده

عاشیق رستم سازین دیلندیرنده

یادوندادی نه هؤلسک قاچاردیم

یک دسته گل ببند برای من خراب

بسپار باد را که بیارد به کوی من

باشد که بخت روی نماید به سوی من

(5)

حیدربابا ، همیشه سر تو بلند باد

از باغ و چشمه دامن تو فره مند باد

از بعد ما وجود تو دور از گزند باد

دنیا همه قضا و قدر ، مرگ و میر شد

این زال کی ز کشتن فرزند سیر شد ؟

(6)

حیدربابا ، ز راه تو کج گشت راه من

عمرم گذشت و ماند به سویت نگاه من

دیگر خبر نشد که چه شد زادگاه من

هیچم نظر بر این ره پر پریچ و خم نبود

هیچم خبر زمرگ و ز هجران و غم نبود

(7)

بر حق مردم است جوانمرد را نظر

جای فسوس نیست که عمر است در گذر

نامرد مرد ، عمر به سر می برد مگر !

در مهر و در وفا ، به خدا ، جاودانه ایم

ما را حلال کن ، که غریب آشیانه ایم

(8)

میراژدر آن زمان که زند بانگ دلنشین

شور افکند به دهکده ، هنگامه در زمین

از بهر ساز رستم عاشق بیا ببین

بی اختیار سوی نواها دیدیم

قوشلار تكين قاناد آچيب اوچاردیم

(9)

شنگیل آوا یوردی ، عاشیق آلماسی
گاهدان گئدوب ، اورد ا قوناق قالماسی
داش آتماسی ، آلما ، هیوا سالماسی
قالیب شیرین یوخی کیمین یادیمدا
اثر قویوب روحومدا ، هر زادیمدا

(10)

حیدربابا ، قوری گؤلون قازلاری
گدیکلرین سازاخ چالان سازلاری
کت کوشنین پاییزلاری ، یازلاری
بیر سینما پرده سی دیر گؤزومده
تک اوتوروب ، سئیر ائده رم اؤزومده

(11)

حیدربابا ، قره چمن جاداسی
چووشلارین گلر سسی ، صداسی
کربلیا گئدنلرین قاداسی
دوشسون بو آج یولسوزلارین گؤزونه
تمدونون اویدوخ بالان سؤزونه

(12)

حیدربابا ، شیطان ییزی آزدیریب
محبتی اورکلردن قازدیریب
قره گوئون سرنوشتین یازدیریب
سالیب خلقی بیر-بیرین جانینا
باریشیغی بلشدیریب قانینا

چون مرغ پرگشاده بدانجا رسیدنم

(9)

در سرزمین شنگل آوا ، سیب عاشقان
رفتن بدان بهشت و شدن میهمان آن
با سنگ ، سیب و به زدن و ، خوردن آنچنان !
در خاطر من چو خواب خوشی ماندگار شد
روح من همیشه بارور از آن دیار شد

(10)

حیدربابا ، قوری گؤل و پرواز غازها
در سینه ات به گردنه ها سوز سازها
پاییز تو ، بهار تو ، در دشت نازها
چون پرده ای به چشم دلم نقش بسته است
وین شهریار تست که تنها نشسته است

(11)

حیدربابا ، زجاده شهر قراچمن
چاووش بانگ می زند آیند مرد و زن
ریزد ز زائران حرم درد جان وتن
بر چشم این گداصفتان دروغگو
نفرین بر این تمدن بی چشم و آبرو

(12)

شیطان زده است است گول و زده دور گشته ایم
کنده است مهر را ز دل و کور گشته ایم
زین سرنوشت تیره چه بی نور گشته ایم
این خلق را به جان هم انداخته است دیو
خود صلح را نشسته به خون ساخته است دیو

(13)

گوژ یاشینا باخان اولسا ، قان آخماز
انسان اولان بئلینه تاخماز
آما حئیف کور توتدوغون بوراخماز
بهشتیمیز جهنم اولماقدادیر !
دی حجه میز محرم اولماقدادیر !

(13)

هرکس نظر به اشک کند شر نمی کند
انسان هوس به بستن خنجر نمی کند
بس کوردل که حرف تو باور نمی کند
فردا یقین بهشت ، جهنم شود به ما
ذیحجه ناگزیر ، محرم شود به ما

(14)

خزان یئلی یارپاخلاری تۆکنده
بولوت داغدان یئنیب ، کنده چؤکنده
شیخ الاسلام گوژل سسین چکنده
نیسگیللی سؤز اورکلره دیردی
آغاشلار دا آلاها باش آیردی

(14)

هنگام برگ ریزِ خزان باد می وزید
از سوی کوه بر سرِ ده ابر می خزید
با صوت خوش چو شیخ مناجات می کشید
دلها به لرزه از اثر آن صلاهی حق
خم می شدند جمله درختان برای حق

(15)

داشلی بولاخ داش - قومونان دولماسین !
باخچالاری سارالماسین ، سولماسین !
اوردان کنچن آتلی سوسوز اولماسین !
دینه : بولاخ ، خیرون اولسون آخارسان
افقلره خمار - خمار باخارسان

(15)

داشلی بولاخ مباد پُر از سنگ و خاک و خَس
پژمرده هم مباد گل و غنچه یک نفس
از چشمه سارِ او نرود تشنه هیچ کس
ای چشمه ، خوش به حال تو کانجا روان شدی
چشمی خُمار بر افقِ آسمان شدی

(16)

حیدر بابا ، داغین ، داشین ، سره سی
کهلیک اوخور ، دالسییندا فره سی
قوزولارین آغی ، بوژی ، قره سی
بیر گئیدییم داغ - دره لر اوزونی
اوخوبیدییم : « چوبان ، قیتر قوزونی »

(16)

حیدر بابا ، ز صخره و سنگت به کوهسار
کبکت به نغمه ، وز پی او جوجه رهسپار
از برّه سفید و سیه ، گله بی شمار
ای کاش گام می زدم آن کوه و درّه را
می خواندم آن ترانه « چوپان و برّه » را

(17)

حیدر بابا ، سولی یترین دوژونده

(17)

در پهندهشت سُولی یتر ، آن رشک آفتاب

جوشنده چشمه ها ز چمنها ، به پیچ و تاب
 بولاغ اوئی شناورِ سرسبز روی آب
 زیبا پرندگان چون از آن دشت بگذرند
 خلوت کنند و آب بنوشند و بر پرند

(18)

وقتِ درو ، به سنبله چین داسها نگر
 گویی به زلف شانه زند شانه ها مگر
 در کشتزار از پی مرغان ، شکارگر
 دوغ است و نان خشک ، غذای دروگران
 خوابی سبک ، دوباره همان کارِ بی کران

(19)

حیدربابا ، چو غرصة خورشید شد نهان
 خوردند شام خود که بخوابند کودکان
 وز پشتِ ابر غمزه کند ماه آسمان
 از غصّه های بی حدِ ما قصّه ساز کن
 چشمان خفته را تو بدان غصّه باز کن

(20)

قاری ننه چو قصّه شب ساز میکند
 کولاک ضربه ای زده ، در باز می کند
 با گرگ ، شنگلی سخن آغاز می کند
 ای کاش بازگشته به دامان کودکی
 یک گل شکفتی به گلستان کودکی

(21)

آن لقمه های نوشِ عسل پیشِ عمّه جان
 خوردن همان و جامه به تن کردنم همان
 در باغ رفته شعرِ مَتل خواندن آنچنان !

بولاخ قننیر چای چمنین گوزونده
 بولاغ اوئی اوژر سویون اوژونده
 گؤزل قوشلار اوژدان گلیب ، گئچلر
 خلوتلیوب ، بولاخدان سو ایچلر

(18)

بی چین اوستی ، سونبول بیچن اوړاخلار
 ایله بیل کی ، زوئی دارار داراخلار
 شکارچیلار بیلدیرچینی سوړاخلار
 بیچین چیلر آیرانلارین ایچلر
 بیرھوشلانیب ، سوئنان دوروب ، بیچلر

(19)

حیدربابا ، کندین گوئی باتاندا
 اوشاقلارون شامین ئیوب ، یاتاندا
 آی بولوتدان چیخوب ، قاش-گوز آتاندا
 بیزدن ده بیر سن اوئلارا قصّه ده
 قصّه میزده چوخلی غم و غصّه ده

(20)

قاری ننه گئجه ناغیل دینده
 کوئک قالخیب ، قاپ-باجانی دؤینده
 قورد گئچنین شنگولوسون بینده
 من قاییدیپ ، بیرده اوشاق اولئیدیپ
 بیر گول آچیب ، اوئدان سوړا سولئیدیپ

(21)

عمّه جانین بال بلله سین بیه ردیم
 سوئنان دوروب ، اوس دؤنومی گیه ردیم
 باخچالاردا تیرینگنی دیبه ردیم

آی اؤزومی او ازدیرن گوئلریم !
آغاچ مینیپ ، آت گزدیرن گوئلریم !

(22)

هَچِی خالا چایدا پالتار یوواردی
مَمَد صادق داملارینی سوواردی
هَنچ بیلمز دیک داغدی ، داشدی ، دوواردی
هریان گلدی شیلاغ آتیپ ، آشاردیق
آللاه ، نه خوش غمسیز - غمسیز یاشاردیق

(23)

شیخ الاسلام مُناجاتی دییه ردی
مَشَد رحیم لَبَّاه نی گیه ردی
مَشَد آجلی یوُز باشلاری بیه ردی
بیز خوشودوق خیرات اولسون ، توُی اولسون
فرق ائَلَمَز ، هر نولاجاق ، قوُی اولسون

(24)

ملک نیاز ورندیلین سالاردی
آتین چاپوپ قتیقاجیدان چالاردی
قیرقی تکین گدیک باشین آلاردی
دولْئا قیزلار آچیپ پنجره
پنجره لرده نه گؤزل منظره !

(25)

حیدربابا ، کندین توُیون توتاندا
قیز - گلینلر ، حنا - پیلته ساتاندا
بیگ گلینه دامنن آلما آتاندا
منیم ده او قیزلاروندا گؤزوم وار
عاشیقلا رین سازلاریندا سؤزوم وار

آن روزهای نازِ خودم را کشیدم !
چو بی سوار گشته به هر سو دویدم !

(22)

هَچِی خاله به رود کنار است جامه شوی
مَمَد صادق به کاهگلِ بام ، کرده روی
ما هم دوان ز بام و ز دیوار ، کو به کوی
بازی کنان ز کوچه سرازیر می شدیم
ما بی غمان ز کوچه مگر سیر می شدیم !

(23)

آن شیخ و آن اذان و مناجات گفتنش
مَشَدی رحیم و دست یه لَبَّاه بردنش
حاجی علی و دیزی و آن سیر خوردنش
بودیم بر عروسی و خیرات جمله شاد
ما را چه غم ز شادی و غم ! هر چه باد باد !

(24)

اسبِ مَلک نیاز و وَرَنَدیل در شکار
کج تازیانه می زد و می تاخت آن سوار
دیدِی گرفته گردنه ها را عَقاب وار
وه ، دختران چه منظره ها ساز کرده اند !
بر کوره راه پنجره ها باز کرده اند !

(25)

حیدربابا ، به جشن عروسی در آن دیار
زنها حنا - فتیله فروشدن بار بار
داماد سیب سرخ زند پیش پای یار
مانده به راه دخترکانِ تو چشم من
در سازِ عاشقانِ تو دارم بسی سخن

(26)

حیدربابا، بولاخلارین یارپیزی
بوستانلارین گول بَسری، قارپیزی
چرچیلرین آغ ناباتی، ساققیزی
ایندی ده وار داماغیمدا، داد وئر
ایتگین گندن گوئلریمدن یاد وئر

(26)

از عطر پونه ها به لب چشمه سارها
از هندوانه، خربزه، در کشتزارها
از سقز و نبات و از این گونه بارها
مانده است طعم در دهنم با چنان اثر
کز روزهای گمشده ام می دهد خبر

(27)

بایرامیدی، گنجه قوشی اوخوردی
آداخلی قیز، بیگ جورابی توخوردی
هرکس شالین بیر باجادان سوخوردی
آی نه گوزل قایدادی شال سالاماق!
بیگ شالینا بایراملیغین باغلاماق!

(27)

نوروز بود و مرغ شباویز در سرود
جوراب یار بافته در دست یار بود
آویخته ز روزنه ها شالها فرود
این رسم شال و روزنه خود رسم محشری است!
عیدی به شال نامزدان چیز دیگری است!

(28)

شال ایسته دیم منده ائوده آغلادیم
بیر شال آلیب، تتر بئلیمه باغلادیم
غلام گیله قاشدیم، شالی ساللادیم
فاطمه خالا منه جوراب باغلادی
خان ننه می یادا سالیب، آغلادی

(28)

با گریه خواستم که همان شب روم به بام
شالی گرفته بستم و رفتم به وقت شام
آویخته ز روزنه خانه غلام
جوراب بست و دیدمش آن شب ز روزنه
بگریست خاله فاطمه با یاد خان ننه

(29)

حیدربابا، میرزَممدین باخچاسی
باخچالارین تورشا-شیرین آلچاسی
گلینلرین دوزمه لری، طاخچاسی
هی دوزولر گوزلریمین رفینده
خیمه وورار خاطره لر صفینده

(29)

در باغهای میرزامحمد ز شاخسار
آلوجه های سبز و ترش، همچو گوشوار
وان چیدنی به تاقچه ها اندر آن دیار
صف بسته اند و بر رف چشم نشسته اند
صفها به خط خاطره ام خیمه بسته اند

(30)

(30)

بایرام اوئوب ، قیزیل پالچیق آزلر
 ناققیش ووروب ، اوتاقلاری بزلر
 طاخچالارا دوزمه لری دوزلر
 قیز-گلینین فندقچاسی ، حناسی
 هوسله نر آناسی ، قایناناسی

(31)

باکی چی نین سوزی ، سووی ، کاغیزی
 اینکلرین بولا ماسی ، آغوزی
 چرشنه نین گیردکانی ، مویزی
 قیزلار دییه ر : « آتیل ماتیل چرشنه
 آینا تکیین بختیم آچیل چرشنه »

(32)

یومورتانی گوچک ، گوللی بویاردیق
 چاققیشدیریب ، سینانلارین سو یاردیق
 اوینامقدان بیرجه مگر دو یاردیق ؟
 علی منه یاشیل آشیق وئوردی
 ارضا منه نوروز گوللی دردی

(33)

نوروز علی خرمنده ول سورردی
 گاهدان یئنوب ، کولشلی کورردی
 داغدان دا بیر چوبان ایتی هورردی
 اوندا ، گوردن ، اولاخ ایاخ ساخلادی
 داغا باخیب ، قولاخلارین شاخلادی

(34)

آخشام باشی ناخیرینان گلنده
 قودوخلاری چکیب ، وورادیق بنده

نوروز را سرشتن گلهای چون طلا
 با نقش آن طلا در و دیوار در جلا
 هر چیدنی به تاقچه ها دور از او بلا
 رنگ حنا و فندقه دست دختران
 دلها ربوده از همه کس ، خاصه مادران

(31)

با پیک بادکوبه رسد نامه و خبر
 زاینده گاوها و پر از شیر ، بام و در
 آجیل چارشنه ز هر گونه خشک و تر
 آتش کنند روشن و من شرح داستان
 خود با زبان ترکی شیرین کنم بیان :
 قیزلار دییه ر : « آتیل ماتیل چرشنه
 آینا تکیین بختیم آچیل چرشنه »

(32)

با تخم مرغ های گلی رنگ پرنگار
 با کودکان دهکده می باختم قمار
 ما در قمار و مادر ما هم در انتظار
 من داشتم بسی گل وقاپ قمارها
 از دوستان علی و رضا یادگارها

(33)

نوروز علی و کوفتن خرمن جوش
 پوشال جمع کردنش و رفتن از نوش
 از دوردستها سگ چوپان و عوعوش
 دیدی که ایستاده الاغ از صدای سگ
 با گوش تیز کرده برای بلای سگ

(34)

ناخیر گنجیب ، گندیب ، یئنده کنده
 حیوانلاری چیلپاق مینیب ، قوواردیق
 سۆز چیخسایدی ، سیننه گریب ، سوواردیق
 (35)

یاز گنجه سی چایدا سولار شاریلدار
 داش-قیه لر سئلده آشیب خاریلدار
 قارانلیقددا قوردون گۆزی پاریلدار
 ایتر ، گۆردون ، قوردی سنجیب ، اولاشدی
 قورددا ، گۆردون ، قالخیب ، گدیکن آشدی
 (36)

قیش گنجه سی طوله لرین اوتاغی
 کتلیلرین اوتوراغی ، یاتاغی
 بوخاریدا یانار اوتون یاناغی
 شبچره سی ، گیردکانی ، ایده سی
 کنده باسار گوئلوب - دانیشماق سسی
 (37)

شجاع خال اوغلونون باکی سوتتی
 دامدا قوران سماواری ، صحبتی
 یادیمدادی شسلی قدی ، قامتی
 جوئممه گین توئی دؤندی ، یاس اولدی
 ننه قیزین بخت آیناسی کاس اولدی
 (38)

حیدربابا ، ننه قیزین گۆزلری
 رخشنده نین شیرین-شیرین سۆزلری
 ترکی دندیم اوخوسونلار اۆزلری
 بیلسینلر کی ، آدام گندر ، آد قالار

وقت غروب و آمدن گله دواب
 در بند ماست کُره خرها به پیچ و تاب
 گله رسیده در ده و رفته است آفتاب
 بر پشتِ کره ، کره سوارانِ ده نگر
 جز گریه چیست حاصل این کار ؟ به نگر

(35)
 شبها خروشد آب بهاران به رودبار
 در سیل سنگ غُرْد و غلتد ز کوهسار
 چشمانِ گرگ برق زند در شبانِ تار
 سگها شنیده بوی وی و زوزه می کشند
 گرگان گریخته ، به زمین پوزه می کشند

(36)
 بر اهل ده شبانِ زمستان بهانه ای است
 وان کلبه طویله خودش گرمخانه ای است
 در رقصِ شعله ، گرم شدن خود فسانه ای است
 سنجد میان شبچره با مغز گردکان
 صحبت چو گرم شد برود تا به آسمان

(37)
 آمد ز بادکوبه پسر خاله ام شُجا
 با قامتی کشیده و با صحبتی رسا
 در بام شد سماور سوقاتیش به پا
 از بختِ بد عروسی او شد عزای او
 آییننه ماند و نامزد و های های او

(38)
 چشمانِ ننه قیز به مثلِ آهوی خُتن
 رخشنده را سخن چو شکر بود در دهن

یاخشی - پیسدن آغیزدا بیر داد قالار

(39)

یاز قاباغی گوْن گوْنئی دؤینده

کند اوشاغی قار گوْله سین سؤینده

کوزکچی لر داغدا کوزک زوینده

منیم روحوم ، ایله بیلون اوردادور

کهلیک کیمین باتیب ، قالب ، قاردادور

(40)

قاری ننه اوزاداندا ایشینی

گوْن بولوتدا آیرردی تشینی

قورد قوْجالیب ، چکدیرنده دیشینی

سوْری قالخیب ، دؤلئیدان آشاردی

بایدالارین سوْتی آشیب ، داشاردی

(41)

خجّه سلطان عمّه دیشین قیساردی

ملا باقر عم اوغلی تئز میساردی

تندیر یانیب ، توْسی ائوی باساردی

چایدانیمیز ارسین اوْسته قایناردی

قوْورقامیز ساج ایچینده اوْیناردی

(42)

بوْستان پوزوب ، گتیرردیک آشاغی

دوْلدوریردیک ائوده تاختا-طاباغی

تندیرلرده پیشیرردیک قاباغی

اوْزون ئیوْب ، توخوملارین چیتداردیک

چوْخ یتمکدن ، لاپ آز قالا چاتداردیک

ترکی سروده ام که بدانند ایل من

این عمر رفتنی است ولی نام ماندگار

تنها ز نیک و بد مزه در کام ماندگار

(39)

پیش از بهار تا به زمین تابد آفتاب

با کودکان گلوله برفی است در حساب

پاروگران به سُرُرة کوه در شتاب

گویی که روحم آمده آنجا ز راه دور

چون کبک ، برفگیر شده مانده در حضور

(40)

رنگین کمان ، کلاف رَسَنهای پیرزن

خورشید ، روی ابر دهد تاب آن رَسَن

دندان گرگ پیر چو افتاده از دهن

از کوره راه گله سرازیر می شود

لبریز دیگ و بادیه از شیر می شود

(41)

دندان خشم عمّه خدیجه به هم فشرد

کَز کرد مُلاباقر و در جای خود فُسرَد

روشن تنور و ، دود جهان را به کام بُرد

قوری به روی سیخ تنور آمده به جوش

در توی ساج ، گندم بوداده در خروش

(42)

جالیز را به هم زده در خانه برده ایم

در خانه ها به تخته - طبقها سپرده ایم

از میوه های پخته و ناپخته خورده ایم

تخم کدوی تنبل و حلوایی و لبو

(43)

خوردن چنانکه پاره شود خُمره و سبو

ورزغان نان آرموت ساتان گلنده

(43)

اوشاقلارین سسی دوشردی کنده

از ورزغان رسیده گلابی فروش ده

بیزده بویاننان ائشیدیب ، بیلنده

از بهر اوست این همه جوش و خروش ده

شیللاق آتیب ، بیر قیشقریق سالاردیق

دنای دیگری است خرید و فروش ده

بوغدا وئریب ، آرموتلاردان آلاردیق

ما هم شنیده سوی سبدها دویده ایم

(44)

میرزاتاغی نان گئجه گنتدیک چایا

(44)

من باخیرام سئلده بوغولموش آبا

مهتاب بود و با تقی آن شب کنار رود

بیردن ایشیق دوشدی اوئای باخچایا

من محو ماه و ماه در آن آب غرق بود

ای وای دئدیک قورددی ، قئتدیک قاشدیق

زان سوی رود ، نور درخشید و هر دو زود

هئچ بیلمه دیک نه وقت کوئلوکدن آشدیق

گفتیم آی گرگ ! و دویدیم سوی ده

(45)

حیدربابا ، آغاجلارون اوچالیدی

(45)

آما حئیف ، جوانلارون قوچالیدی

حیدربابا ، درخت تو شد سبز و سربلند

توخلیلارون آریخلیب ، آچالیدی

لیک آن همه جوان تو شد پیر و دردمند

کؤلگه دؤندی ، گوئن باتدی ، قاش قَرلیدی

گشتند برّه های فربه تو لاغر و نژند

قوردون گوژی قارانلیقدا بَرلیدی

خورشید رفت و سایه بگسترد در جهان

(46)

ائشیتیمیشم یانیر آلاله چیراغی

(46)

دایر اوئوب مسجدیزوئن بولاغی

گویند روشن است چراغ خدای ده

راحت اوئوب کندین ائوی ، اوشاغی

دایر شده است چشمه مسجد برای ده

منصورخانین الی -قوئی وار اوئسون

راحت شده است کودک و اهل سرای ده

هارد اقالسا ، آلاله اوئا یار اوئسون

منصور خان همیشه توانمند و شاد باد !

(47)

در سایه عنایت حق زنده یاد باد !

حیدربابا ، ملا ابراهیم وار ، یا یوخ ؟

مکتب آچار ، اوخور اوشاقلار ، یا یوخ ؟
 خرمن اوستی مکتبی باغلار ، یا یوخ ؟
 مندن آخوندا یتیررسن سلام
 ادبلی بیر سلام مالاکلام

(48)

خجّه سلطان عمّه گندیب تبریزه
 آما ، نه تبریز ، کی گلمیر بیزه
 بالام ، دورون قویاخ گنداخ ائممیزه
 آقا اولدی ، تو فاقیمیز داغیلدی
 قویون اولان ، یاد گئدو بن ساغیلدی

(49)

حیدربابا ، دوئیا یالان دوئیادی
 سلیمانان ، نوحدان قالان دوئیادی
 اوغول دوغان ، درده سالان دوئیادی
 هر کیمسیه هر نه وئریب ، آلبیدی
 افلاطونان بیر قوری آد قالییدی

(50)

حیدربابا ، یار و یولداش دؤندولر
 بیر-بیر منی چؤلده قویوب ، چؤندولر
 چشمه لریم ، چیراخلاریم ، سؤندولر
 یامان یئرده گؤن دؤندی ، آخشام اولدی
 دوئیا منه خرابه شام اولدی

(51)

عم اوغلینان گئدن گئجه قیپچاغا
 آی کی چیخدی ، آتلار گلدی اوئناغا
 دیرماشیردیق ، داغلان آشیردیق داغا

(47)

حیدربابا ، بگوی که ملای ده کجاست ؟
 آن مکتب مقدس بر پای ده کجاست ؟
 آن رفتنش به خرمن و غوغای ده کجاست ؟
 از من به آن آخوند گرامی سلام باد !
 عرض ارادت و ادبم در کلام باد !

(48)

تبریز بوده عمّه و سرگرم کار خویش
 ما بی خبر ز عمّه و ایل و تبار خویش
 برخیز شهریار و برو در دیار خویش
 بابا بمرد و خانه ما هم خراب شد
 هر گوسفند گم شده ، شیرش بر آب شد

(49)

دنیا همه دروغ و فسون و فسانه شد
 کشتی عمر نوح و سلیمان روانه شد
 ناکام ماند هر که در این آشیانه شد
 بر هر که هر چه داده از او ستانده است
 نامی تهی برای فلاطون بمانده است

(50)

حیدربابا ، گروه رفیقان و دوستان
 برگشته یک یک از من و رفتند بی نشان
 مُرد آن چراغ و چشمه بخشکید همچنان
 خورشید رفت روی جهان را گرفت غم
 دنیا مرا خرابه شام است دم به دم

(51)

قیپچاق رفتم آن شب من با پسر عمو

مش می خان گوی آتینی اویناتدی
تفنگینی آشیردی ، شاققیداتدی

(52)

حیدربابا ، قره کولون دره سی

خشگنابین یوئی ، بندی ، بره سی

اوردن دوشتر چیل کهلیگین فره سی

اوردن گنچر یوردوموزون اؤزونه

بیزده گنچک یوردوموزون سؤزونه

(53)

خشگنابی یامان گونه کیم سالیب ؟

سیدلردن کیم قیریلیب ، کیم قالیب ؟

آمیرغفار دام-داشینی کیم آلیب ؟

بولاخ گنه گلیب ، گوئی دولدورور ؟

یاقوریوب ، باخچالاری سولدورور ؟

(54)

آمیر غفار سیدلرین تاجییدی

شاهلار شکار ائتمه سی قیقاجییدی

مَرده شیرین ، نامرده چوخ آجییدی

مظلوملارین حقّی اوسته اَسردی

ظالم لری قیلش تکین کَسردی

(55)

میر مصطفای ، اوجابوی بابا

هیکلی ، ساققالی ، تولستوی بابا

ائیلردی یاس مجلسینی توئی بابا

خشگنابین آبروسی ، اَردمی

مسجلرین ، مجلسلرین گورکمی

اسبان به رقص و ماه درآمد ز روبرو
خوش بود ماهتاب در آن گشت کو به کو
اسب کبود مش می خان رقص جنگ کرد
غوغا به کوه و درّه صدای تفنگ کرد

(52)

در درّه قره کول و در راه خشگناب

در صخره ها و کبک گذاران و بند آب

کبکان خالدار زری کرده جای خواب

زانجا چو بگذرید زمینهای خاک ماست

این قصّه ها برای همان خاک پاک ماست

(53)

امروز خشگناب چرا شد چنین خراب ؟

با من بگو : که مانده ز سادات خشگناب ؟

آمیر غفار کو ؟ کجا هست آن جناب ؟

آن برکه باز پر شده از آب چشمه سار ؟

یا خشک گشته چشمه و پژمرده کشتزار ؟

(54)

آمیرغفار سرور سادات دهر بود

در عرصه شکار شهان نیک بهر بود

با مرد شهید بود و به نامرد زهر بود

لرزان برای حقّ ستمدیدگان چو بید

چون تیغ بود و دست ستمکار می برید

(55)

میر مصطفی و قامت و قدّ کشیده اش

آن ریش و هیکل چو تولستوی رسیده اش

شکر زلب بریزد و شادی ز دیده اش

او آبرو عزّت آن خشگناب بود
در مسجد و مجالس ما آفتاب بود

(56)

(56)

مجدالسادات خنده خوش می زند چو باغ
چون ابر کوهسار بُغرد به باغ و راغ
حرفش زلال و روشن چون روغن چراغ
با جَبَهِت گشاده ، خردمند دیه بود
چشمان سبز او به زمرّد شبیه بود

(57)

آن سفره های باز پدر یاد کردنی است
آن یارِش به ایل من انشا کردنی است
روحش به یاد نیکی او شاد کردنی است
وارونه گشت بعد پدر کار روزگار
خاموش شد چراغ محبت در این دیار

(58)

بشنو ز میرصالح و دیوانه بازی
سید عزیز و شاخسی و سرفرازیش
میرممد و نشستن و آن صحنه سازیش
امروز گفتنم همه افسانه است و لاف
بگذشت و رفت و گم شد و نابود ، بی گزاف

(59)

بشنو ز میرعبدل و آن وسمه بستنش
تا کُنْج لب سیاهی وسمه گسستنش
از بام و در نگاهش و رعنا نشستنش
شاه عبّاسین دوربوئی ، یادش بخیر !
خشگنابین خوش گوئی ، یادش بخیر !

مجدالسادات گوئردی باغلارکیمی
گوئولدردی بولوتلی داغلارکیمی
سؤز آغزیندا اریردی یاغلارکیمی
آلنی آچیق ، یاخشی درین قاناردی
یاشیل گوئلر چیراغ تکیین یاناردی

(57)

منیم آتام سفره لی بیر کیشیدی
ائل الیندن توتماق اوئون ایشیدی
گوئلرلرین آخره قالمیشیدی
اوننان سؤزا دؤنرگه لر دؤنوبلر
محبتین چیراخلاری سؤنوبلر

(58)

میرصالحین دلی سولوق ائتمه سی
میر عزیزین شیرین شاخسی گئتمه سی
میرممدین قورولماسی ، بیتمه سی
ایندی دئسک ، احوالاتدی ، ناغیلدی
گئچدی ، گئتدی ، ایتدی ، باتدی ، داغیلدی

(59)

میر عبدلولن آیناداقاش یاخماسی
جوئلریندن قاشینین آخماسی
بوئلانماسی ، دام -دوواردان یاخماسی
شاه عبّاسین دوربوئی ، یادش بخیر !
خشگنابین خوش گوئی ، یادش بخیر !

(60)

ستاره عمّه نژیک لری یاپاردی

میرقادر ده ، هر دم بیرین قاپاردی

قایپ ، یئیوب ، دایچاتکین چاپاردی

گوئمه لیدی اوئون نژیک قاپیاسی

عمّه مینده ارسینین شاپیاسی

(61)

حیدربابا ، آمیر حیدر نئینیور ؟

یقین گنه سماواری قئینیور

دای قوئالیب ، آلت انگین چئینیور

قولاخ باتیب ، گوژی گریب قاشینا

یازیق عمّه ، هاوا گلیب باشینا

(62)

خانم عمّه میرعدوئلون سوزوئی

ائشیدنده ، ایه ر آغز - گوژوئی

ملکامدا وئر اوئون اوژوئی

دعوالارین شوخلوغیلان قاتالار

اتی یئیوب ، باشی آتیب ، یاتالار

(63)

فضّه خانم خشگنابین گوئییدی

آمیریحیا عمقزینون قولییدی

رُخساره آرتیستیدی ، سؤگوئییدی

سید حسین ، میر صالحی یانسیلار

آمیرجعفر غیرتلی دیر ، قان سالار

(64)

سحر تئزدن ناخیرچیلار گلردی

قویون - قوزی دام باجادا ملردی

(60)

عمّه ستاره نازک را بسته در تنور

هر دم رُبوده قادر از آنها یکی به روز

چون کُرّه اسب تاخته و خورده دور دور

آن صحنه ربودن نان خنده دار بود

سیخ تنور عمّه عجب ناگوار بود !

(61)

گویند میر حیدرت اکنون شده است پیر

برپاست آن سماور جوشان دلپذیر

شد اسب پیر و ، می جود از آروار زیر

ابرو فتاده کُنچ لب و گشته گوش کر

بیچاره عمّه هوش ندارد به سر دگر

(62)

میر عبدل آن زمان که دهن باز می کند

عمّه خانم دهن کجی آغاز می کند

با جان ستان گرفتن جان ساز می کند

تا وقت شام و خواب شبانگاه می رسد

شوخی و صلح و دوستی از راه می رسد

(63)

فضّه خانم گزیده گلهای خشگناب

یحیی ، غلام دختر عمو بود در حساب

رُخساره نیز بود هنرمند و کامیاب

سید حسین ز صالح تقلید می کند

با غیرت است جعفر و تهدید می کند

(64)

عمّه جانیم کُزپه لرین بَلردی
تندیرلرین قوْزاناردی توْسیسی
چوْرکلرین گوْزل اییی ، ایسیسی

(65)

گوْیرچینلر دسته قالخیب ، اوچاللار
گوْن ساچاندا ، قیزیل پرده آچاللار
قیزیل پرده آچیب ، ییغیب ، قاچاللار
گوْن اوچالیب ، آرتارداغین جلالی
طبیعتین جوانلار جلالی

(66)

حیدربابا ، قارلی داغلار آشاندا
گنجه کروان یولون آزیب ، چاشاندا
من هارداسام ، تهراندا یا کاشاندا
اوزاقلاردان گوْزوم سئچر اوئلاری
خیال گلیب ، آشیب ، گنچر اوئلاری

(67)

بیر چیخئیدیم دام قیه نین داشینا
بیر باخئیدیم گنچمیشینه ، یاشینا
بیر گورئیدیم نه لر گلمیش باشینا
منده اُونون قارلاریلان آغلاردیم
قیش دوْندوران اوْرکلری داغلاردیم

(68)

حیدربابا ، گوْل غنچه سی خندانلی
آما حئیف ، اوْرک غذاسی قاندی
زندگانلیق بیر قارانلیق زینداندی
بو زیندانبین دربچه سین آچان یوْخ

از بانگ گوسفند و بز و برّه و سگان
غوغا به پاست صبحدمان ، آمده شبان
در بند شیر خواره خود هست عمّه جان
بیرون زند ز روزنه دود تنورها
از نان گرم و تازه دمّد خوش بخورها

(65)

پرواز دسته دسته زیبا کبوتران
گویی گشاده پرده زرین در آسمان
در نور ، باز و بسته شود پرده هر زمان
در اوج آفتاب نگر بر جلال کوه
زیبا شود جمال طبیعت در آن شکوه

(66)

گر کاروان گذر کند از برف پشت کوه
شب راه گم کند به سرازیری ، آن گروه
باشم به هر کجای ، ز ایران پُرشکوه
چشمم بیابد اینکه کجا هست کاروان
آید خیال و سبقت گیرد در آن میان

(67)

ای کاش پشت دام قیه ، از صخره های تو
می آمدم که پرسم از او ماجرای تو
بینم چه رفته است و چه مانده برای تو
روزی چو برفهای تو با گریه سر کنم
دلهای سرد یخ زده را داغتر کنم

(68)

خندان شده است غنچه گل از برای دل
لیکن چه سود زان همه ، خون شد غذای دل

بو دارلیقدان بیرقورتولوب ، قاچان یوخ

(69)

حیدربابا گویلر بوتون دوماندى

گونلریمیز بیر-بیریندن یاماندى

بیر-بیروزدن آیریلمايون ، آماندى

یاخشیلیغی الیمیزدن آلیبلار

یاخشى بیزی یامان گونه سالیبلار

(70)

بیر سوروشون بو قارقینمیش فلکدن

نه ایستیور بو قوردوغی کلکدن ؟

دینه گنجیرت اولدوزلاری الکدن

قوی تؤکولسون ، بو یئر اوژی داغیلین

بو شیطانلیق قورقوسی بیر بیغیلین

(71)

بیر اوچئیدیم بو چیرپینان یثلین

باغلاشئیدیم داغدان آشان سئلین

آغلاشئیدیم اوزاق دوشن ائلین

بیر گورئیدیم آیریلیغی کیم سالدی

اولکه میزده کیم قیریلدی ، کیم قالدی

(72)

من سنون تک داغا سالدیم نفسی

سنده قئیر ، گویله سال بوسسی

بايقوشوندا دار اولماسین قفسی

بوردا بیر شر دارددا قالب ، باغیریر

مروت سیز انسانلاری چاغیریر

زندانی زندگی شده ماتم سرای دل

کس نیست تا دریچه این قلعه وا کند

زین تنگنا گریزد و خود را رها کند

(69)

حیدربابا ، تمام جهان غم گرفته است

وین روزگار ما همه ماتم گرفته است

ای بد کسی که دست کسان کم گرفته است

نیکی برفت و در وطن غیر لانه کرد

بد در رسید و در دل ما آشیانه کرد

(70)

آخر چه شد بهانه نفرین شده فلک ؟

زین گردش زمانه و این دوز و این کلک ؟

گو این ستاره ها گذرد جمله زین آک

بگذار تا بریزد و داغان شود زمین

در پشت او نگیرد شیطان دگر کمین

(71)

ای کاش می پریدم با باد در شتاب

ای کاش می دویدم همراه سیل و آب

با ایل خود گریسته در آن ده خراب

می دیدم از تبار من آنجا که مانده است ؟

وین آیه فراق در آنجا که خوانده است ؟

(72)

من هم به چون تو کوه بر افکنده ام نفس

فریاد من ببر به فلک ، داد من برس

بر جغد هم مباد چنین تنگ این قفس

در دام مانده شیری و فریاد می کند

(73)

دادی طلب ز مردم بیداد می کند

حیدربابا ، غیرت قانون قاینارکن

قره قوشلار سنن قوپوپ ، قالخارکن

او سیلدیریم داشلارینان اوینارکن

قوزان ، منیم همتمی اوږدا گور

اوردان آیل ، قامتمی داردا گور

(74)

حیدربابا ، گنجه دورنا گنچنده

کور اوغلونون گوزی قارا سچنده

قیر آتینی مینیب ، کسیب ، بیچنده

منده بردان تتر مطلبه چاتمارام

ایوز گلیب ، چاتیونجان یاتمارام

(75)

حیدربابا ، مرد اوغللار دوغکینان

نامردلرین بورونلارین اوغکینان

گدیکلرده قوردلاری توت ، بوغکینان

قوی قوزولار آیین - شایین اوئلا سین

قویونلارون قویروقلارین قاتلا سین

(76)

حیدربابا ، سنون گویلون شاد اولسون

دوتیا وارکن ، آغزون دولی داد اولسون

سنن گنچن تانبیش اولسون ، یاد اولسون

دینه منیم شاعر اوغلوم شهریار

بیر عمر دور غم اوستونه غم قالار

(73)

تا خون غیرت تو بجوشد ز کوهسار

تا پر گرفته باز و عقابت در آن کنار

با تخته سنگهایت به رقصند و در شکار

برخیز و نقش همت من در سما نگر

برگرد و قامتم به سر دارها نگر

(74)

دُرنا ز آسمان گذرد وقت شامگاه

کور اوغلی در سیاهی شب می کند نگاه

قیرآت او به زین شده و چشم او به راه

من غرق آرزویم و آبم نمی برد

ایوز تا نیاید خوابم نمی برد

(75)

مردانِ مرد زاید از چون تو کوه نور

نامرد را بگیر و بکن زیر خاک گور

چشمانِ گرگ گردنه را کور کن به زور

بگذار بره های تو آسوده تر چرند

وان گله های فربه تو دُنبه پرورند

(76)

حیدربابا ، دل تو چو باغ تو شاد باد !

شَهد و شکر به کام تو ، عمرت زیاد باد !

وین قصه از حدیث من و تو به یاد باد !

گو شاعرِ سخنورِ من ، شهریارِ من

عمری است مانده در غم و دور از دیارِ من